

характеристик, якостей, рис, компетентностей військового викладача. Практичний досвід особистості синтезує набуті складові у його фаховий та особистісний ріст.

Список використаних джерел:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. Москва : Фонд за економ. грамотность, 1995. 291 с.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат, 1977. 304 с.
3. Потапчук Є.М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців: [монографія]. Харків : Вид-во Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2004. 323 с.
4. Сердюк С.І. Формування готовності до лідерства майбутніх офіцерів державної прикордонної служби України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. академія держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Харків, 2009. 205 с.
5. Сущенко Т.І. Професійна майстерність викладача в умовах нових тенденцій розвитку людства й освіти. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*; зб. наук. праць / редкол.: Т.І. Сущенко та ін. Запоріжжя, 2006. Вип. 39. С. 377–382.
6. Чистовська І.П. Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Нац. академія оборони України. Київ, 2006. 223 с.

Лошкова І.А.

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Таранник З.В.

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»*

ПРИНЦИПИ ТВОРЧОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА НА ЗАНЯТТЯХ МУЗИКОЮ

Використанню інформаційних технологій в освітньому процесі відводиться одне з провідних місць серед багатьох нових напрямків розвитку освіти. Їх застосування не лише збагачує традиційні форми навчання, а і розкриває перед студентами нові горизонти знань, умінь і

навичок, необхідних у повсякденному житті. Слід зазначити, що в студентському середовищі є досить велика мотивація до засвоєння нових технологій, які підвищують інтерес до навчання і активізують всі психологічні процеси. Застосування їх на заняттях з диригування, постановки голосу, фортепіано, зокрема прослуховування і перегляд мистецьких програм, майстер-класів за участю видатних педагогів-музикантів сучасності, відіграють важливу роль у налагодженні таких стосунків між викладачем і студентом, які стануть запорукою творчого розвитку студента.

Прослуховуючи виконання творів, над якими студент працює в класі, дає йому можливість проаналізувати кожен із інтерпретацій, відшукати ту, яка найбільше відповідає уявленню студента, обґрунтувати свою позицію і скласти цілісне осягнення твору. Завдання педагога – загострити увагу студента на тих чи інших моментах виконання, кваліфіковано розтлумачити особливості кожної інтерпретації, порівняти їх, знайти відмінності тощо.

У спілкуванні зі студентом на заняттях процес обміну, передачі думок і почуттів між викладачем і студентом повинен бути взаємним. При цьому викладач не повинен шукати в особистості студента схожості із собою, що перетворить діалог між ними у монолог викладача. Викладач повинен намагатися пізнати внутрішній світ студента, враховуючи не лише такі його якості, як гострота реакції, музикальність, а і своєрідність його особистості, хід його думок і почуттів, мотивацію дій. Спілкування викладача зі студентом повинно приносити взаємну радість і підтримувати у студента свідомість того, що він – особистість, що його думки і почуття сприймаються викладачем як певна позиція музиканта, з якою він може погоджуватися або не погоджуватися, але завжди її поважати. Взаємодія викладача і студента неодмінно повинна враховувати розбіжність у поглядах, зміну позицій, обмін інформацією, ініціативою.

Обмін ініціативою, на нашу думку, передбачає такий тип спілкування, який дає змогу студенту самостійно сформулювати завдання, досягнути глибину явищ. Але часто замість самостійного творчого пошуку викладач пропонує готове рішення. Якщо студент тільки виконує завдання педагога, він стає хорошим виконавцем чужих задумів, не замислюючись над тим,

чим ці задуми викликані. Уміння поставити задачу в залежності від проблеми, тобто знайти певну точку зору – це вже творчість.

Принципово важливим питанням є зміст класної та домашньої роботи студента. Викладач, пропонуючи студенту твір для вивчення, повинен враховувати, що студент вже знає і може вивчити самостійно, а з чим зустрічається вперше. Якщо в новому творі можуть бути використані знання, уміння, навички, технічні прийоми, вже відомі студенту, викладач повинен вимагати від нього спочатку самостійного опрацювання цього матеріалу вдома, а вже потім починати вивчати його в класі. На нашу думку, на різних етапах навчання співвідношення класної і домашньої роботи повинно суттєво змінюватись. Якщо на початковому етапі навчання основне навантаження падає на роботу в класі, то на більш пізніх етапах повинна переважати самостійна робота студента. Все, що студент засвоїв раніше, він повинен робити самостійно. Викладач пояснює і показує тільки те, що студент не знає і з чим зустрічається вперше, інакше він ніколи не навчиться самостійно і свідомо використовувати всі раніше набуті знання і навички. Студент буде розраховувати на те, що викладач дасть йому готовий «рецепт», і не буде перевантажувати себе підготовчою, глибокою самостійною роботою.

Навчаючи студентів, викладач сам збагачується. Це один із головних джерел його руху вперед. Вчитель – це не тільки людина, яка багато знає і вміє сама. У нього є потреба передавати свої знання, захоплювати цілеспрямованістю, творчим горінням.

Кваліфікований викладач зазвичай уміє оцінити психічні якості студента: розумовий рівень, характер, волю тощо, в той час як менш досвідчений часто говорить про старанність, поведінку, дисципліну. Досвідчений педагог відзначає розумовий розвиток, риси особистості (здібності, інтерес, емоційність тощо). У такого викладача більше розвинене почуття інтуїції. Він може правильно оцінити психічний стан студента в даний момент. Звідси висновок: викладач зобов'язаний бачити в студенті не лише учня, а і головне – творчу особистість, а студент – відчувати, що педагогу цікаво з ним працювати.

Висока загальна культура педагога, ерудиція, глибокі знання, любов до праці, розумна вимогливість та вплив – ось якості, необхідні для творчого спілкування викладача зі студентом.

Творча взаємодія викладача зі студентом на заняттях музикою відбувається в процесі вивчення репертуару, добір якого має свої особливості: метою його є послідовний розвиток технічних умінь і навичок студентів та розвиток його музичного мислення. Він добирається не тільки на засадах художньої цінності або новизни і оригінальності твору, але і повинен враховувати, які конкретні технічні уміння і навички студент отримає в результаті роботи над ним, як він вплине на подальший емоційний розвиток, музичне мислення, смак тощо, тобто передбачати певну систему в розвитку даного студента. Репертуар необхідно спрямовувати на закріплення і розвиток у студента позитивних якостей, які він вже має, і формування нових. Якщо студент мало емоційний, краще включати в його репертуар твори з яскравою, контрастною емоційною структурою. Якщо ж він надмірно емоційний, то можна давати твори більш стримані, спокійні за характером.

При цьому слід враховувати, що деякі надмірно емоційні студенти часто не мають достатнього музичного смаку. Цю яскраву емоційність необхідно спрямовувати в правильне русло, тобто навчати його точно дозувати свої емоції, розвиваючи необхідне відчуття міри.

Досвід показує, що репертуар має дієву силу тоді, коли викладач складає його з урахуванням реальних можливостей студента, включаючи при цьому в програму один-два твори, які дещо перевищують його можливості. Таким чином, він систематично, послідовно розвиває студента у потрібному напрямку, водночас окреслюючи перспективу його росту в потрібних параметрах.

Все вищенаведене дає підстави зробити наступні висновки:

5. Оптимальна взаємодія викладача і студента неодмінно враховує відмінність у поглядах, зміну позицій, обмін інформацією, ініціативою.

6. Задача викладача полягає в тому, щоб обґрунтувати правильність своєї позиції, зуміти донести зміст своєї думки.

7. Творча атмосфера занять сприяє психологічній підготовці студента для сприйняття нової інформації та здатність одночасно сприймати, переживати, діяти.

8. Дозування класної і домашньої роботи передбачає залежність від етапу навчання. На початковому етапі основна робота проводиться в класі. На більш пізніх етапах повинна домінувати самостійна робота студента.

9. Викладач повинен вміти добирати необхідний матеріал для вивчення, оцінити труднощі, з якими зустрінеться студент, знайти необхідні прийоми їх подолання; сприйняти точку зору студента; виявити майстерність в передачі своїх думок і почуттів; зрозуміти духовний світ студента; вбачати в ньому творчу особистість.

10. У роботі над твором необхідно передбачити варіанти його тлумачення. Застосування новітніх технологій на заняттях музикою сприяє розширенню світогляду студента, можливості почути різні інтерпретації виконуваного ним твору, що, в свою чергу, поглиблює розуміння його змісту і образності.

11. Глибока і багатогранна робота над розкриттям художнього образу сприятиме розвитку музичного мислення студента і зростанню його творчого потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Баренбойм Л. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства [Текст] / Л. Баренбойм. – Ленинград, 1969. – 228 с.
2. Дьяченко Н. Теоретические основы воспитания и обучения в музыкальных учебных заведениях [Текст] / Н. Дьяченко, И. Котляревский, Ю. Полянский. – Киев, 1987. – 112 с.
3. Казачков С. О дирижерско-хоровой педагогике [Текст] / С. Казачков // Музыкальное исполнительство. Вып. 6. – Москва, 1970. – С. 120-143.
4. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей [Текст] / Б.М. Теплов // Проблемы индивидуальных различий. – Москва, 1947. – 335 с.